

D.33

DİYANET İLMİ DERGİ

PEYGAMBERİMİZ HZ. MUHAMMED (SAV)
- ÖZEL SAYI -

2. Baskı

ANKARA - 2003

O BİZİM REHBERİMİZ

M. Yaşar Kandemir*

Âlemlerin Rabbi, Resûl-i Ekrem'ini, bütün varlıklara rahmet olarak göndermek isteyince, onun gönlüne ilham ettiği mânevî ilimler sayesinde en güzel huyları kazanmanın usûllerini, kendini mükemmel surette terbiye etmenin yollarını ona öğretti. Cihânın henüz İslâm nûruyla aydınlanmadığı o karanlık devirde, müstakbel elçisinin körpecik gönlüne Cahiliye yaşayışını sevimsiz gösterdi. Bu sebeple o, çağdaşlarının yaşadığı ahlâkî seviyesizliğe hiçbir zaman iltifat etmedi. Gönlünü aydınlatan mânevî ilimler sayesinde iyiyi kötüden ayırmasını bildi. Mevlâ'sı onu devamlı surette kontrol edip yönlendirdiği için yanlışa düşmedi. İyi, doğru ve güzel olan her şey onun en tabii vasfı oldu. İşte o zaman Allah Teâlâ Peygamber'ini bütün kullarına en mükemmel ahlâka sâhip "örnek şahsiyet" olarak gösterdi. Ona uyan ve izince gidenleri kendisinin de seveceğini, onlardan hoşnut olacağını vaad etti.

Ahlâk, ucu bucağı bulunmayan bir güzellik okyanusu olduğu için Allah Teâlâ Resûl-i Ekrem'ini hayatının her safhasında en güzele yönlendirdi. Ona "*Sen affet, iyiliği emret ve kendini bilmezlere aldırma!*"¹ diyerek halkla ilişkilerin en önemli prensiplerini ortaya koydu. Böylece ona insanların kusurlarına bakmamayı, onları hoş görmeyi, onlara zorluk çıkarmamayı öğretti. İnsanlığın ahlâk öğretmeni olan Resûl-i Ekrem de bu ve benzeri âyetleri hayatı boyunca en güzel şekilde uyguladı.

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.
1 el-A'râf, 7/199.

Ahlah'a En Saygılı O İdi

Cenâb-ı Hakk tarafından eğitilen bir insan şüphesiz hem akli yetenekler hem de kalbî duyarlılıklar bakımından en üstün seviyede olacaktır. Buna bir de vahiy yoluyla gerçeğin bilgisine ulaşma imkânı eklenince, o seçkin kimse, Kâinâtın Rabbi'ni kuşkusuz en iyi şekilde bilecektir. Allah'ı en iyi bilen de O'na en büyük saygıyı besleyecektir. *"Kulları içinde ancak âlimler, Allah'tan gereğince korkarlar"*² âyeti işte bu gerçeği dile getirmektedir. İnsanların en âlimi olan Resûlullah Efendimiz bu değişmez ölçüyü muhtelif hadislerinde dile getirmiş ve *"Allah'a yemin ederim ki, içinde Allah'tan en çok korkan ve O'na en saygılı olan benim"* buyurmuştur.³ Zira bazı sahâbiler Allah Resûlü'nün nâfile ibadetlerini azımsamışlar, onun günahsızlığından bahisle kendilerinin daha çok ibadet etmesi gerektiğini düşünmüşlerdi. İşte o zaman Peygamber *aleyhisselâm* bu sahâbilere Allah'tan en çok kendisinin korktuğunu, ona en fazla kendisinin saygı beslediğini söylemiş, aşırı ibadeti doğru bulmuyarak ibadette orta yolu tavsiye etmiş, fazla ibadete kalkışanların bir müddet sonra usanıp ibadeti büsbütün ihmâl edebileceklerini hatırlatmıştı. O, insanın yaptığı bir ibadeti, bir hayrı, bir iyiliği bir müddet sonra bırakmasını doğru bulmazdı. Az da olsa ibadetleri devamlı yapmayı tavsiye ederdi. Başlanan bir hayrın ve iyiliğin sürekli yapılmasını isterdi. *"Allah katında iyi işlerin en makbûlü, devamlı olanıdır"* buyurdu.⁴ Kendisi de hayatı boyunca hep böyle yaptı.

Bir davranışa ahlâk diyebilmek için onun insanda değişmez bir huy haline gelmesi gerekir. Elma ağaçlarının meyveye durduğu mevsimde bir elma ağacı meyve vermiyorsa, o artık elma ağacı olma özelliğini yitirmiştir. Bir kardeşinin yardımına muhtaç olduğunu bildiği halde onu başından savmanın hesabını yapan varlıklı bir kimseyi hayırsever, cömert gibi vasıflarla anmak elbette mümkün değildir.

Yardıma muhtaç olan biri Peygamber Efendimiz'den bir şey isteyince, Şefkat Yağmuru Efendimiz ona mutlaka yardım ederdi. Kendinde yoksa, hâli vakti iyi olan ashâbını o kimseye yardıma teşvik ederdi. Bu da mümkün olmazsa, o kimse adına kendisi borçlanır veya ona ilk fırsatta yardım edeceğine dair söz verirdi. Çünkü onun sahip olduğu ilâhî ahlâk, isteyeniyi geri çevirmeyi doğru bulmazdı. Muhtaca yardım etmek, Efendimiz'de işte böylesine tabiat halini almıştı.

İnsana Değer Verirdi

Yaratılmışların en şerefli, en asili, en güzeli olan sevgili Peygamber'imiz, insan-

2 Fâtır, 35/28.

3 Buhârî, İman 13, Nikâh 1; Müslim, Sıyâm 74.

4 Buhârî, Rikak 18; Müslim, Müsâfirîn 215.

ların en iyi huylusu, en geçimlisiydi. İnsana büyük değer verirdi. Yolda biriyle karşılaştığı zaman ilk defa o selâm verir, ashâbının tutmaya can attığı mübarek elini uzatarak musâfaha eder ve karşısındakine dua ederdi. Tokalaştığı kimse elini çekmedikçe o çekmezdi. Aksi halde muhâtabının gücenebileceğini hesap ederdi.

Medineli bazı câriyeler Rahmet Sağanağı Efendimiz'e gelirler, sahipleri tarafından kendilerine fazla iş verildiğini, ama bu işleri yapamadıklarını söyleyerek yardım isterler, Peygamberler Sultanı da bu zavallılara yardım etmekten geri durmazdı. Kanadı kırıkların sığınağı Efendimiz'in o eşsiz şefkatinden emin olan bir câriye kendisinden yardım isterken (bir rivayete göre akli rahatsızlığı bulunan bir kadın ona bir şey sorarken) mübarek elini tutardı. Kâinâtın Efendisi yabancı kadınlara dokunmadığı halde, o gül kokulu elini bu zavallı kadının elinden kurtarmayı düşünmezdi. Zira o devirde bir câriyenin veya bir kölenin asil bir insanın elinden tutacak kadar lâübâli davranması olacak şey değildi. Bir efendinin elini tutmak şöyle dursun, bir kölenin onunla aynı yerde oturması bile mümkün değildi. Kureyş ileri gelenlerinin Resûl-i Muhterem Efendimiz'e, biz seninle konuşmak istiyoruz, ama biz yanına gelince şu yoksul kimseler dışarı çıksınlar, dediklerini biliyoruz. Burnu Kafdağındaki o kendini beğenmişlerin fakirlerle bir arada bulunmaya tahammül edemedikleri bir devirde bir köle veya câriyenin Peygamber *aleyhisselâm*'ın yanına gelip elini tutabilmesi büyük bir müsâmaha eseri idi. O Rahmet Peygamberi'nin, elini çektiği takdirde bir câriyenin gücenebileceğini düşünmesi ise, şüphesiz büyük bir incelikti.

Cihânın Efendisi bir gün Hazreclilerin lideri Sa'd İbni Ubâde'yi ziyarete gitmişti. Zira Akabe bey'atlarından itibaren İslâm'a gönül veren Resûlullah'ın Medine'yi şeref lendirmesinden sonra hem ona hem diğer müslümanlara hizmet etmekten derin zevk duyan Sa'd İbni Ubâde'yi pek takdir ederdi. Sohbet ve ikram fasıllarından sonra Resûl-i Muhterem Efendimiz evine dönmek isteyince, Sa'd, sırtını kadifeyle örttükları bir merkep hazırlattı; ileride cömertliği ve dehâsiyle tanınacak olan oğlu Kays'a da Peygamber-i Zîşân'a refâkat etmesini söyledi. Evden ayrıldıktan sonra Resûl-i Mehterem Efendimiz yanında yürüyen Kays'a dönerek:

-“Gel, yanıma bin” dedi. Çünkü kendisi binitliken bir başkasının yürümesini arzu etmez, bunu tevâzua aykırı bulurdu.

Kays ise Peygamber'in terkesine binmeyi ona hürmetsizlik saydığı için bu teklifi kabul etmedi. Bu durumdan rahatsız olan Efendimiz, ona, şayet binmeyecekse geri dönmesini söyledi. Başka çare bulunmadığını gören Kays geri dönmeyi tercih etti.

Buna benzer bir olay da Kur'an kırâatinde üstâd ve güzel sesiyle ünlü Ukbe İbni Âmir ile yaptıkları bir yolculukta geçmişti. Rahmet Güneşi Efendimiz yanında yaya giden Ukbe'ye deveye binmeyi teklif etmiş, fakat o Resûlullah'a olan derin hürme-

ti sebebiyle bunu bir nevi saygısızlık kabul ederek binmek istemeyince, Allah'ın Resûlü deveden inmiş, bineğini yol arkadaşına bırakmıştı.

Kâinâtın Gözbebeği Efendimiz, Allah'ın sevgilisi olduğunu, âlemlere rahmet diye yaratıldığını bildiği halde kendini diğer insanlardan üstün tutmazdı. O, cihânın bir benzerini daha görmediği rahmet ve şefkat yağmuruydu.

Hayat Ölçüleri Koyardı

Kullarının iki cihanda bahtiyâr olmasını isteyen Cenâb-ı Mevlâ, onlara son kılavuzunu gönderirken, "*Resûlüm*" dediği bu rehberine uymalarını, onun izince gitmelerini istemiş, onu kullarına tanıtır takdim ederken, bu son elçinin kendileri için bir rahmet ve saâdet vesilesi olduğunu şöyle anlatmıştır:

*"O Peygamber kendine uyanlara iyiliği emreder, kötülükten sakındırır. Onlara güzel şeyleri helâl, pis şeyleri haram kılar. Onların üzerindeki yükleri indirir, zincirlerini kaldırıp atar."*⁵

Bizi yaratan, kâinâtı bizim için donatan, sözünü tuttuğumuz taktirde müstakbel hayatımızda bize cennetini ve cemâlini va'deden Yüce Rabbimiz, Peygamber'ini ve onun getirdiği buyrukları benimseyip yolunca gitmemiz için bize Peygamber'ini sevdirmeye çalışıyor. 'Ondan korkup çekinmeyin; o size kötülüğü değil, sizi mutlu edecek iyiliği emreder' buyuruyor.

Acaba peygamber insanlara hangi konularda iyiliği emreder? İnsan için hayatta ön önemli şey inancıdır. Bu sebeple Peygamber her şeyden önce insana neye inması, nelere değer vermesi gerektiğini öğretir. Yaşadığı sürece kendine, yakın ve uzak çevresindekilere karşı nasıl davranması gerektiğini söyler. Peygamber bunları anlatmakla kalmaz, en mükemmel iman nasıl olması gerektiğini izah eder. Örnek hareketleriyle yakın ve uzak çevredeki insanlarla iyi geçinmenin yolunu yöntemini gösterir. Sadece iyi işleri ve davranışları öğretmekle kalmaz, hangi işlerin ve davranışların çirkin ve kötü olduğunu da söyler ve insanları bu kötülüklerden sakındırır.

Burada hiç unutulmaması gereken husus şudur: Peygamber *aleyhisselâm* iyi veya kötüyü hiç bir zaman kendiliğinden tesbit ve tayin etmez. O ancak kendisini elçi olarak gönderen yüce varlığın iyi ve güzel dediklerine iyi, kötü ve çirkin dediklerine de kötü der.

Cenâb-ı Hakk'ın buyrukları doğrultusunda mü'minlere hayat ölçüleri koyar. Şimdi onun mü'minlerinin davranışlarına yön veren binlerce özlü sözünden birkaçını misâl olarak zikrederim:

* "Sizden biriniz kendisi için arzu edip istediği şeyi, din kardeşi için de arzu edip istemedikçe gerçek anlamda iman etmiş olmaz."⁶

* "Kim bir kötülük görürse, onu eliyle değiştirsin. Şayet eliyle değiştirmeye gücü yetmezse, diliyle değiştirsin. Diliyle değiştirmeye de gücü yetmezse, kalbiyle düzeltmeye baksın ki, bu imanın en zayıf derecesidir."⁷

* "Kişinin kendini ilgilendirmeyen işleri bırakması, iyi müslüman olduğunu gösterir."⁸

* "Sana şüpheli gelen şeyi bırak, şüphe vermeyene bak!"⁹

* "Dünyaya iltifat etme ki, Allah seni sevsin. İnsanların eline bakma ki, halk seni sevsin."¹⁰

Bir mü'min şunu hiç unutmamalıdır: Peygamber'in emirleri sadece bir tavsiyeden ibaret değildir. Allah'a inanan bir kimse çıkıp da, 'Peygamber'in emirleri yapılırsa iyi olur, yapılmazsa zararı olmaz' diyemez. Evet, bir mü'min böyle bir şeyi kesinlikle düşünemez. Zira Allah'ın elçisi bir şeyi emretmişse, bunu mü'minler yapsın diye söylemiştir. Resûlullah'ın emrini bir müslümanın keyfi olarak yapmaması asla söz konusu olamaz. Çünkü mü'min, Peygamber'in bir şeyi kendiliğinden emretmeyeceğini, onun emrettiği şeyin Allah'ın buyruğu olduğunu çok iyi bilir. Mü'min şu hususu da iyi bilir: Peygamber bir konuda emir verdikten sonra, Allah'a inanan bir insanın bu emirlerden dilediğini yapıp dilemediğini yapmama hak ve yetkisi kesinlikle yoktur.¹¹ Bir konuda peygamber ne emir vermişse, o aynen peygamberin emrettiği şekilde uygulanır.

Helâli, Haramı Öğretirdi

Allah Teâlâ Peygamber aleyhisselâm'ın "güzel şeyleri helâl, pis şeyleri haram kıldığını" söylemektedir. Samimi bir mü'min Peygamberi vasıtasıyla Cenâb-ı Hakk'ın kullarına helâl kıldığı yiyeceklerin güzel ve bedene faydalı, haram kıldıklarının ise hem pis hem de bedene ve dine zararlı şeyler olduğunu kabul eder. İnsanoğlunun, ilim, fen ve teknikte hiçbir sözünün olmadığı zamanlarda Âlemlerin Rabbi'nin iyi ve temiz dediği şeyler bugün de temiz görülmektedir. Onun yüzyıllar önce pis ve zararlı dediği şeyler bugün de zararlı görülmektedir. İlâhî vahyin aydınlatmadığı bir konuda, Peygamber aleyhisselâm'ın yine vahyin ışığında açıklık getirerek zararlı bul-

6 Buhârî, İmân 7; Müslim, İmân 71-72.

7 Müslim, İmân 78; Tirmizî, Fiten 11.

8 Tirmizî, Zühd 11; İbn Mâce, Fiten 12.

9 Buhârî, Büyü' 3; Tirmizî, Kıyâmet 60; Nesâî, Kudât 11.

10 İbni Mâce, Zühd 1.

11 el-Ahzâb, 33/36.

duğu şeyler de aynen böyledir. Hadis ve sünnetin çirkin bulduğu bir şeyin aksini söyleyen mantıklı bir kimse görülmemiştir.

Peygamber Efendimiz'in helâl ve haram konusunda genel ölçüler veren, Allah Teâlâ'nın onlara helâl ve haramı bildirmesinin tabii ve gerekli olduğunu anlatan ve haramlardan korunmanın ipucunu veren şu hadîs-i şerîfini okuyalım:

"Helâl olan şeyler belli, haram olan şeyler bellidir. Bu ikisinin arasında halkın bir çoğunun helâl mi, haramı olduğunu bilmediği şüpheli konular vardır. Şüpheli konulardan her kim sakınırsa, dinini ve ırzını korumuş olur.

Şüpheli konulardan sakınmayanlar ise, git gide harama dalar. Tıpkı sürüsünü, başkasına ait bir arâzinin etrafında otlatan çoban gibi ki, onun bu arâziye girme tehlikesi vardır.

Dikkat edin! Her padişahın, girilmesi yaksak bir arâzisi vardır. Unutmayın ki, Allah'ın yasak arâzisi de haram kıldığı şeylerdir.

Şunu iyi bilin ki, insan vücudunda küçücük bir et parçası vardır. Eğer bu et parçasa iyi olursa bütün vücut iyi olur; o et parçası bozulursa bütün vücut bozulur. İşte bu et parçası kalbdır."¹²

Kolaylıktan Yanaydı

Cenâb-ı Mevlâ bize Peygamber'ini tanıtırken, yukarıda geçtiği üzere "(Peygamber) onların üzerindeki yükleri indirir, zincirlerini kaldırıp atar" buyurmaktadır.¹³ Bütün peygamberler gibi Peygamber *aleyhisselâm*'ın da insanlara yeni yükler, sıkıntılar, altından kalkılamayacak sorumluluklar getirmediğini, tam aksine insanları ferahlatan, sıkıntılarını azaltan, bir vakitler bazı insanları Allah'ı hoşnut etmek düşüncesiyle kendilerine zorunlu kıldıkları gereksiz hareketlerden onları kurtaran bir merhamet ve şefkat örneği olduğunu bildirmektedir.

Resûl-i Ekrem Efendimiz'in bütün varlıklara karşı sevgi, rahmet ve şefkatle dolu yüce gönlünün hep kolaylıktan, insanları sıkıntılardan kurtarmaktan yana olduğunu biliyoruz. Onun bu yöndeki buyruklarından birkaçını zikrederim:

"Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız. Müjdeleyiniz, ürkütmeyiniz."¹⁴

"Allah Teâlâ kullarına lutufkârdır. Onlara kolaylık gösterilmesine memnun

¹² Buhârî, İmân 39, Büyü' 2; Müslim, Müsâkât 107, 108.

¹³ el-A'râf, 7/159.

¹⁴ Buhârî, İlim 11, Edeb 80, Cihâd 164; Müslim, Cihâd 6-7.

olur. Zorluk çıkaranlara ve başkalarına vermediği başarıyı ve sevabı, kolaylık gösterenlere verir.”¹⁵

“Nerede kolaylık varsa, orada güzellik vardır. Kolaylığın bulunmadığı her şey çirkindir.”¹⁶

Mescid-i Nebevî'ye küçük abdestini bozan bedevîyi dövmek isteyen ashâb-ı kirâmını şöyle uyarmıştı:

“Adamı kendi haline bırakın. Abdest bozduğu yere büyük bir kova su dökün. Siz kolaylık göstermek için gönderildiniz, zorluk çıkarmak için değil.”¹⁷

Ümmetinin sıkıntıya düşmesine üzülün, bu sebeple onlara Kur'an'ın bereketinden faydalanmayı tavsiye eden Sevgili Efendimiz, halkımızın “âmaneresülû” diye bildiği âyet-i kerîmeyi kastederek, “Bakara sûresinin sonundaki iki âyeti geceleyin okuyan kimseye bunlar yeter” buyurmuştur.¹⁸ Bu iki âyetin onları sıkıntılardan kurtaracağını müjdelemiştir. Müslümanlar bu müjdeyi duydukları günden beri özellikle yatsı namazından sonra veya yatmadan önce bu âyetleri okuyarak Cenâb-ı Mevlâ'ya şöyle niyâz ederler:

“Ey Rabbimiz! Unutur veya yanılırsak bizi sorguya çekme!

Ey bizim Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize ağır yük yükleme!

Ey bizim Rabbimiz! Gücümüzün yetmeyeceği şeyleri bize taşıtma!

Bizi affet! Bizi bağışla! Bize acı! Sen bizim mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!”¹⁹

Çile Çekerek Yetiştirdi

Ağır hayat yükü, Resûl-i Ekrem daha çocukken omuzlarına çöktü. Babasızlığın, anasızlığın getirdiği acıları, o zayıf vücuduyla göğüslemeye çalıştı. Başkalarının işlerinde çalışarak geçimini sağladı. Ticaret hayatının zekâ ve mahâret isteyen işlerine genç yaşta girdi ve böylece dürüstüyle namuslusuyla, hilekârıyla kurnazıyla binlerce insan tipi tanıdı.

Bütün varlığıyla benimseyip inanacağı, huzura ve sükûna ereceği bir din aradı. Fakat aradığını bulamadı. Gönlünü tatmin edemedi. Etrafındaki insanların ve yakınlarının taşlara ve ağaçlara tanrı diye tapması ona ayrı bir ıstırap verdi.

15 Müslim, Birr 77; Ebû Dâvûd, Edeb 10.

16 Müslim, Birr 78; Ebû Dâvûd, Edeb 10.

17 Buhârî, Vudû' 58, Edeb 80; Müslim, Tahâre, 98-100.

18 Buhârî, Fezâilü'l-Kur'an 10, 27, 34; Müslim, Mûsâfirîn 255.

19 el-Bakara, 2/286.

Asıl ıstıraplar, çileler, acı günler peygamberlikle beraber geldi. Kırk yaşına kadar kendisini en güvenilir insan diye bilen akraba ve yakınları tarafından terkedilmenin acısını yaşadı. Aklına ve zekâsına hayran kalan hemşehrilerinin kendisine deli, şâir, sihibâz dediklerini duydu. Üzerine toprak atanlara, vücudunu taşa tutanlara, yoluna diken serpenlere aldırmadı. Bedeni kanayarak, gönü kan ağlayarak yoluna devam etti. Yılmadan yürüdü. Bu on yıllık çetin mücâdele hayatında -Mekke Devri'nde- umduğu kadar insan kazanamadığını üzüntüyle gördü. Ama asla ümitsizliğe düşmedi. Çok sevdiği memleketini, Mekk'e'yi terketmek zorunda kaldı.

Medine'ye göçtü ve orada yepyeni bir devlet kurdu. Mescitler yaptırdı, öne geçip imâm oldu. Okullar açtırdı, başında öğretmenlik yaptı. Amansız düşmanlara karşı ordular hazırladı, ordularına kumandanlık etti. Kurduğu devletin tek sorumlusu olarak yabancı devletlerle anlaşmalar imzaladı. O güne kadar Araplar'ın görmediği idârî bir teşkilât kurdu. Verdiği emirler, çıkardığı kanunlarla ülkesini en mükemmel şekilde idâre etti. Böylece o, hayatı bütün yönleriyle tanıdı.

Koyduğu Düsturları Bizzat Yaşadı

Sesini asırlar, nesiller ötesine ulaştıracak güçlü bir soluğun sahibi, her hâlde hayatı acı tatlı, iyi kötü, hakiki ve sahte yönleriyle mükemmel şekilde bilen ve onun içinden pişen biri olmalıydı. En önemlisi de Allah Teâlâ'nın ona hayatı, insanları ve olayları vahyin ışığında tarama ve kâinâtın sırlarına vâkıf olma imkânını bağışlamasaydı. İşte bu sebeple onun bize verdiği öğütler, koyduğu düsturlar yaşanmış hayat dersleriydi.

Demek oluyor ki, nereye doğru gittiğimizi bilmek, bu yolda önümüze çıkacak engelleri tanımak ve zorlukları yenecek güç ve cesareti kazanmak için Resûl-i Ekrem Efendimize kulak vermek mecburiyetindeyiz. Bilinmeyenler dünyasının o imtiyazlı kâşifini dinlediğimiz, gözümüzü ona çevirdiğimiz zaman, daracık ve incecik bir patika, sisli ve karanlık bir ufuk yerine, geniş ve muazzam bir caddenin, aydınlık ve pırl pırl bir ufkun önümüze serildiğini göreceğiz.

İki Cihan Güneşi Efendimiz yaptığı işlere, söylediği sözlere, sahâbîlerinin yaptığını görüp de benimsediği hareketlere sünnet denir. Efendimizin sünnetine kayıtsız şartsız uyup emirlerini ifâ etmemiz Allah Teâlâ tarafından buyurulmakta ve hatta Kur'an-ı Kerîm'in bir çok âyetinde Resûllah'a itaat, Allah'a itaatle yanyana zikredilmekte, Allah'ı gerçekten sevmenin, Resûlullah'a kayıtsız şartsız bağlanmakla mümkün olacağı belirtilmektedir.²⁰ Hele "Peygamber size ne verirse onu alın, neden sa-

20 Meselâ bkz. Â-i İmrân, 3/31, 32, 132.

kındırırsa ondan uzaklaşın” buyruğu,²¹ bütün benliğimizle sünnete yönelmeyi emretmektedir.

Bu ilâhî emirleri en iyi anlayan, en mükemmel şekilde yaşayan Resûlullah’ın büyük âşıkları ashâb-ı kirâm olmuştur. Onlar her şeyden çok sevdikleri Gönüller Sultanı Efendimiz’in gözünün içine baktılar. Her sözünden, her hareketinde alınıp yaşanacak prensipler aradılar. Parmağına bir altın yüzük taktığını görünce, onlar da hemen birer altın yüzük taktılar. Resûl-i Muhterem’in altın yüzüğü çıkarıp “*bunu bir daha takmayacağım*” diye fırlattığını görünce, onlar da parmaklarındaki yüzükleri çıkarıp attılar.²² Kâinâtın Efendisi’nin bir gece mescitte ibadet ettiğini görünce, onlar da toplanıp gece ibadetine başladılar. Fakat ümmetini çok seven Merhamet Çağlayanı Efendimiz, gece namazının onlara farz olabileceği düşüncesiyle bir daha yanlarına çıkmadı.

Hacerü’l-esved’i öperken Hz. Ömer’in söylediği şu sözler, bu seçkin neslin Peygamberler Sultanı’na nasıl bağlandığını daha iyi ifade eder: “*Bilirim ki, sen bir taşsın. Ne faydan dokunur, ne zararın. Eğer Resûlullah’ın öptüğünü görmeseydim, seni öpmezdim.*”²³

Sünnetine Sarılmamızı İsterdi

Resûlullah Efendimiz’i gözleriyle gören, onun mübarek kokusunu ciğerlerinde saklayan şerefli kafilenin en sonundaki bahtıyarın derecesine varmak elbette mümkün değildir. Zaten bizden bunu bekleyen de yoktur. Asıl mesele, onların yolunda olmak, deli gönlü o Büyük Kılavuz’un eşiğine bağlamaktır.

Kâinâtın Güneşi Efendimiz’in: “*Sünnetimden yüz çeviren benden değildir*”²⁴ uyarısı bizi düşündürmeli; “*Sünnetimi yaşatan beni sevmiş olur, beni seven de cennette benimle beraberdir*”²⁵ müjdesi gönlümüze ümit pırıltıları serpmeli, bizi onun sünneti etrafında birleştirmelidir. Zira biz, susuzluktan dilim dilim çatlamış top rakların suya olan ihtiyaçları kadar sünnete muhtacız. İnsânî değerlerin yitirildiği, insanların gittikçe robotlaştığı çağımızda, beyazdan çok siyaha çalan kalbimizi kurtarmak için sünnetle dirilmeye mecburuz.

Dünyanın câzibesi bizi deli divâne etti. Gözümüzü dünya hırsı bürüdü. “*Ben dün-*

21 el-Haşr, 59/7.

22 Buhârî, İ’tisâm 4.

23 Müslim, Hac 249-251.

24 Buhârî, Nikâh 1.

25 Tirmizi, İlim 16.

yada bir ağaç altında gölgelenip daha sonra yoluna devam edecek bir yolcu gibiyim” diyen,²⁶ bu sebeple de kuru hasırın üzerine uzanıp yatmaktan çekinmeyen Peygamberler Sultanı'nın hayat görüşünü unuttuk. Medine'ye yağmur gibi yağan ganimet mallarını etrafındakilere bol bol dağıtıp kerpiçten yapılmış, çamurla sıvanmış, hurma dallarıyla örtülmüş basık tavanlı evine, hasırdan yatağına eli boş ama gönlü hoş olarak dönen Tevâzu Yağmuru Efendimiz'in kanaatkârlığına gözümüzü, kulağımızı tıkadık.

Hayır, hayır bu böyle gitmemeli. Şâh-ı Enbiyâ'nın sâde hayatından başka tevâzuu, doğru sözlülüğü vefâkârlığı, fedâkârlığı, müsamahası, hilim ve affı, merhameti, dayanılması güç olaylar karşısındaki yiğitliği, sarsılmayan azim ve gayreti ve daha nice güzel huyu bizim hayat görüşümüz olmalıdır.

Acılar, hüznler, dertler, hastalıklar bazan üstüste geliyor. Hayattan bıkip usandığımız, ölümü bir kurtuluş diye beklediğimiz o sıkıntılı anlarda Resûlullah Efendimiz'in sünneti, yanan gönüllerimizi bir sabah yeli gibi serinletiyor. Hz. Âişe annemizin:

“Hastalığı Resûl-i Ekrem'den daha şiddetli olan birini görmedim”²⁷ diyen sesi, bizi kendimize getirip sakinleştiriyor.

“Allah Teâlâ'nın çok sevdiği ve iyiliğini istediği insanlara dertler hastalıklar verdiğini, sıkıntılara sabrettikleri takdirde onlardan hoşnut olacağını”²⁸ Sabır Dağı Efendimiz'den duyduğumuz zaman rahatlıyoruz.

“Müslümanın başına gelen hastalık, keder, hüzn, eziyet ve iç sıkıntısının, hatta ayağına batan dikenin bile onun suçlarını ve günahlarını örtmeye sebep olduğunu”²⁹ ondan öğrendiğimiz vakit acılarımızın hafiflediğini hissediyoruz.

İnsana dayanma gücü ve yaşama sevinci veren böyle yüzlerce hadisin, maddeten ve mânen yaralı müslümanlara hayatı sevdireceği, huzura ve sükûna kavuşturacağı muhakkaktır.

Yukarıdan beri arzetmeye çalıştığım güzellikleri yakalayabilmek için, Cenâb-ı Hakk'ın kullarına örnek diye gönderdiği Resûl-i Ekrem Efendimiz'in hayatını kendimize model almaya ve onun sünnetine bütün benliğimizle sarılmaya muhtacız. Zira Kur'ân-ı Kerîm'i en iyi bilen ve en doğru şekilde anlayan Resûlullah Efendimiz, Allah'ın kitabını sünnet dediğimiz yaşama tarzıyla açıklamıştır. Bizi yaratanın bizden is-

26 Tirmizî, Zühd 44; İbn Mâce, Zühd 3.

27 Buhârî, Merdâ 2.

28 Buhârî, Merdâ 1.

29 Buhârî, Merdâ 1; Müslim, Birr 51,52.

tediğini en doğru şekilde yapabilmek için O'nun elçisini adım adım izlemekten başka yol yoktur.

Gecesi Böyle Geçerdi

Resûl-i Ekrem Efendimiz gecenin son üçte birine doğru, seher vaktinde, horoz sesiyle uyanırdı. Cihana bedel kara gözlerindeki uykuyu eliyle silerek doğrulur ve 'Bizi öldükten sonra diriltten Allah'a hamdolsun. Yeniden diriltilip huzurunda toplayacak da O'dur' anlamında "Elhamdü lillâhillezî ahyânâ ba'de mâ emâtenâ ve ileyhinnüşûr"³⁰ diye dua ederdi. Bazan Medine'nin berrak gökyüzüne bakarak 'gökyüzünün ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde akıllı kimseler için ibretler bulunduğunu' dile getiren Âl-i İmrân sûresinin son on bir âyetini okurdu. Sağ kolundan başlayıp gömleğini giyinir ve ilk iş olarak inci dişlerini misvâkla temizlerdi. Diş temizliğini hiç ihmâl etmezdi.

Abdest bozacağı yere yaklaştığı sırada 'Allahım! Her tür şeytandan (kötülüklerden ve günahlardan) sana sığınırım' anlamında "Allahümme innî eûzü bike minel hubsi vel habâis" diye dua eder, oradan uzaklaşırken 'Allahım beni bağışla-manı dilerim' anlamında "Gufrânek" derdi.³¹

Abdest alıp teheccüd namazına başlardı. Sonuncu rekâti vitir olmak üzere bazan dokuz, bazan on bir, bazan da on üç rekât namaz kılardı. Onun gece namazları bizimkilere hiç benzemezdi. Kıyâmda uzun sûreler okur, kendini Rabbine en yakın hissettiği secdede dakikalarca kalırdı. Canlı ve coşkulu bir ibadetten sonra mübarek bedeni yorulduğu için yeniden istirahatete çekilirdi. Ayrıca geceleri Bakî Mezarlığı'na gider, oradaki ashâbına dua ederdi. Çok önem verdiği bu görevi hiç ihmâl etmez, hatta bazan Cebrâil aleyhisselâm gelip onu uyandırır, Bakî'e gitmesi gerektiğini hatırlatırdı.

Sabaha doğru müezzin Resûlullah'ın evine iki defa uğrardı. Birincisinde namaz vaktinin girdiğini haber verir, o zaman Efendimiz tekrar kalkıp sabah namazının iki rek'at sünnetini kılar, sağ tarafına uzanarak dinlenirdi. Müezzinin ikinci gelişinde mes-cide çıkıp kendisini bekleyen ashâbına sabah namazını kıldırırdı.³² Namaza başlamadan önce safların düzgün tutulmasını tavsiye eder, bazan safların arasında dolaşır, gerektiğinde sahâbilerin omuzlarına dokunarak safların düzgün olmasını sağlardı.³³

30 Buhârî, Daavât 7,8.

31 Tirmizî, Tahâret 7; Ebû Dâvûd, Tahâret 28.

32 Buhârî, Teheccüd 23; Müslim, Müsâfirîn 121, 122.

33 Müslim, Salât 122- 128.

Ortalık iyice aydınlanmadan namaz kılınmış olur, kadınlar geldikleri gibi sessizce evlerine döner, âcil işi olmayan erkekler Peygamber *aleyhisselâm* ile beraber olmak için yerlerinde otururlardı. Bu sırada mihrapta bağdaş kuran Efendimiz güneş doğuncaya kadar ashâbıyla sohbet ederdi. Kimi gün Câhiliye devrinde yapılan bazı garip işlerden söz açılır, bu sırada ashâb-ı kirâm güler, Efendimiz de âdeti olduğu üzere te-bessüm ederdi.³⁴ Bazan ashâbına o gece gördükleri rüyayı sorar, onları dinleyip rüyalarını tâbir ederdi; rüya gören olmamışsa kendi rüyasını anlatırdı.

Zira Resûl-i Ekrem rüyalarda önemli olayların ipucunu bulduğu için ona çok önem verir, mü'minin rüyasının peygamberliğin kırk altıda biri olduğunu söylerdi.³⁵

Günü Böyle Geçerdi

Resûl-i Ekrem Efendimiz daha sonra eve döner, besmele çekerek içeri girer, soldan başlayarak ayakkabısını çıkarır, ev halkına selâm verirdi, Eve girerken "*Allahım senden hayırlı giriş, hayırlı çıkışlar niyaz ederim. Allah'ın adıyla girdik, Allah'ın adıyla çıktık ve Rabbimiz olan Allah'a tevekkül ettik*" der, içeri girer girmez yine dişlerini misvâkla temizlerdi.³⁶

Sonra hanımına evde yiyecek bir şey bulunup bulunmadığını sorar, yiyecek bir şey yoksa "oruca niyet ettim" derdi.³⁷ Eline geçeni yoksullarla paylaştığı için yiyecekleri sık sık tükenir, evde haftalarca yemek pişmediği olurdu. Âişe annemizin dediği gibi, o zaman hurma ve su ile veya komşuların gönderdiği yiyeceklerle yetinirlerdi. Bazan evde birkaç arpa ekmeğiyle sirkeden başka bir şey bulunmaz, Peygamberler Sultanı "*Sirke ne güzel yiyecektir*" diyerek ekmeğini sirkeye banıp yerdi.³⁸ Gün olur bir tabak yemekle, gün olur birkaç hurmayla idare ederdi. Bir şey yerken besmele çekmeyi, sonra da *elhamdülillah* demeyi hiç ihmal etmezdi.

Evde bulunduğu saatlerde eşlerine her konuda yardım ederdi. Gerekirse evi süpürür, hayvanları saçar, elbisesini yamar, kendi işini kendi yapardı.³⁹ Her sabah onların hatırını sorar, ihtiyaçlarını öğrenir, sonra da bunları temin ederdi. Bu maksatla evden çıkarken önce sağ, sonra sol ayakkabısını giyer, '*Allah'ın adıyla çıkıyorum. Allah'a güveniyorum. Günahlardan korunmaya güç yetirmek, ibadet ve tâate kuvvet bulmak ancak Allah'ın yardımıyladır*' anlamında "*Bismillah, tevekkeltü*

34 Müslim, Mesâcid 286.

35 Buhârî, Tâbir 2, 4, 48.

36 Müslim, Tahâret 43, 44; Ebû Dâvûd, Edeb 103.

37 Müslim, Sıyâm 169, 170.

38 Müslim, Eşribe 167-169.

39 Ahmed İbni Habel, *Müsned*, VI, 256.

alallah, velâ havle vela kuvvete illâ billâh" derdi. Böyle diyerek evden çıkan kim-
senin ilâhî himâye altında olacağını, şeytanın ondan uzaklaşacağını söylerdi.⁴⁰ Ba-
zan başka dualar da okurdu. Yolda karşılaştığı kimselere selâm verip tokalaşır, müs-
lümanların selâmlaşmasının çok önemli ve sevap olduğunu söylerdi.

Evvâbîn diye de anılan *Kuşluk namazını* ihmal etmezdi. Güneşin yükseldiği an-
dan zevâl vaktinden yarım saat öncesine kadar olan zaman içinde bu nâfile namazı
duruma göre bazan iki, bazan dört, bazan sekiz rekât olarak kıları. Öğle sıcağı iyi-
ce bastırınca kaylûle yapar yani öğle uykusuna yatarı. Yakın arkadaşlarının, sevdi-
ği ve değer verdiği kimselerin evinde de kaylûle yaptığı olurdu.

Mescid-i Nebevî'de Neler Yaptı?

Vaktinin önemli bir kısmı Mescid-i Nebevî'de geçerdi. Müslümanlarla orada görü-
şüp sohbet eder, sorularını cevaplandırır, öğüt isteyenlere öğüt verirdi. Önemli bir du-
yuruda bulunacağı zaman herkesi orada toplar, ganimet mallarını dağıtır, gönderece-
ği heyetleri, askerî birlikleri, tayin edeceği kumandanları, valileri, zekât memurlarını,
dini öğretecek muallimleri belirler, yabancı heyetleri kabul eder, misafirlerini ağırlardı.

Hasta olanları sorup öğrenir, onları evlerinde ziyaret ederdi. Dargın olanları ba-
rıştırmaya çok önem verir, evleri uzakta bile olsa, yanına birkaç kişiyi alarak oraya
gider, barışmalarını sağlardı.

Sahâbîler, özellikle de hanım sahâbîler evlerinde Resûlullah'ın iki rek'at namaz
kılmasını, böylece evlerini bereketlendirmesini isterler, yemek ikram etme bahane-
siyle onu davet ederlerdi. O da kimseyi kırmaz, istedikleri yerde namaz kılar, şayet
namaz vakti girmişse, orası da Mescid-i Nebevî'ye uzaksa evdekilere imam olup na-
mazı kıldırırdı.

Akşamı Böyle Geçerdi

Peygamber-i Zîşân geceleyin hangi eşinin yanında kalacaksa akşam onun evine gi-
derdi. Diğer hanımları da orada toplanırdı. Kimi zaman Efendimiz onlara bilmeleri ge-
reken şeyleri öğretir, kimi zaman İslâm öncesi yaşayan insanların ibretli hayat hikâ-
yelerinden bahseder, bazan da onlara günlük hayattan söz edip şakalaşırdı. Hem eşi
hem de ümmeti sıfatıyla onunla bir arada bulunmak annelerimizi bahtiyar ederdi.

Yatsı namazı kılındıktan sonra önemli bir işi yoksa, kardan beyaz dişlerini temiz-
leyip abdestini alır, yatağının üstüne oturur, İhlâs ve Muavvizeteyn'i yani kulhuvallâ-
hü ahad ile kul eûzüleri okuyup ellerine üfler, sonra da onları yüzüne ve vücuduna

40 Ebû Dâvûd, Edeb 103; Tirmizî, Daavât 34.

sürerdi. Yavaşça sağ yanına uzanır, mis kokulu avucuna gül yaprağını andıran yanacağı koyar ve bazı dualar okurdu. Kimi zaman kısaca 'Allah'ım! Senin adınla ölür, senin adınla dirilirim' anlamında "Allâhümme bismike emûtü ve ahyâ" der,⁴¹ bazan daha uzun dualar okur, sonra kendisini bir tür ölüm kabul ettiği uykunun kollarına bırakıverirdi.

Onu Nasıl Sevmeli?

Şu soruya cevap arayalım. Kâinâtın gonca gülünün solduğunu, Cenâb-ı Hakk'ın onu yanına aldığı duyar duymaz, başta Hz. Ömer olmak üzere bazı sahâbîler neden kendilerini kaybettiler? Geçici bir süre de olsa neden şuurlarını yitirerek vurgun yemişe döndüler? Şu konuda bir âyet inse, şu fenalık yasaklansa diye temenni ettiğinde niyâzı Rabbülâlemîn tarafından geri çevrilmeyen, dinin emirlerini ve ilâhî kanunları birçok sahâbîden daha iyi bilen Hz. Ömer niçin kılıcını çekerek: "Muhammed öldü diyenin kellesini uçururum!" diye haykırdı? Dinî konulardaki lâubâliliği ve saygısızlığı hiç affetmeyen bu âlim ve ârif insan, ölümün ne olduğunu bilmiyor muydu? Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Peygamber'e hitâben "Muhakkak sen de öleceksin, onlar da ölecekler"⁴² buyrulduğunu daha önce duymamış mıydı?

Âdetâ geçici bir şuur kaybına uğrayan o mübarek insanlar, elbette bu âyeti defalarca duymuşlardı. Ama Resûl-i Ekrem'e bağlılıkları, aşk ve sevgileri o dereceye varmıştı ki, onu kaybetmenin gönüllerini böylesine yakacağını, kollarını kanatlarını kırıp akıllarını başlarından alacağını bilmiyorlardı. Hz. Peygamber'i derin bir aşkla seven onun tarafından herkesten çok sevilen Hz. Ebû Bekir'in mantıklı uyarısı, kaybolan şuurlarını kazanmaya ve akıllarını başlarına toplamaya yetti. Hz. Ebû Bekir şöyle diyordu:

"Kim Muhammed aleyhisselâm'a tapıyorsa, bilsin ki o öldü. Kim de Allah'a ibadet ediyorsa, bilsin ki, O asla ölmez..."

Ashâb'ı kirâm efendilerimiz, Resûlullah *sallellâhu aleyhi ve sellem*'e, öl dediği yerde can vermeyi şeref bilecek kadar bağlandıkları, onunla beraber olduktan sonra hiçbir derdi umursamayıp dünyayı bir pula sattıkları için böylesine sarsılıp bocaladılar. Acaba onlar Resûl-i Ekrem'i gereğinden fazla mı seviyorlardı? Hayır. Peygamber ancak öyle sevilirdi. Resûlullah'ın öyle bir aşkla sevilmesini hem Allah hem de Peygamberi tavsiye ediyordu.

Ona Böyle Bağlandılar

Ashâb-ı kirâma Cenâb-ı Hakk'ın rızâsını kazandıran yüce meziyetleri, Kainâtın

41 Buhârî, Daavât 7, 8.

42 ez-Zümer, 39/30.

Efendisi'ne kayıtsız şartsız bağlı olmalarıydı. Resûlullah'ın yap dediğini yapmak, yapma dediğinden uzak durmak onlara göre önemli bir özellik değildi. Zira böyle olmak, bir mü'minin en tabii göreviydi. Allah'a ve Resûlü'ne inanan bir kimse için başka türlü davranmak söz konusu olamazdı. Onlar Peygamberler Sultanı'nın yaptığı her şeyi yapmayı, her davranışında onu örnek almayı hayatın gayesi diye biliyorlardı. Çünkü Allah Teâlâ, kendi Resûlü'nü mü'minlere örnek olarak gösteriyor, ona kayıtsız şartsız itaat etmeyi emreliyordu. Başka türlü düşünmek ve davranmak nasıl söz konusu olabilirdi?!

Birgün o Gönüller Sultanı öne geçmiş namaz kıldırıyordu. Bu sırada hem Peygamber aleyhisselâm'ın hem de ashâb-ı kirâmın ayaklarında pabuçları vardı. O zamanlar yahudiler ibadet ederken ayakkabılarını ve mestlerini çıkardıkları, ayakkabıyla ve mestle ibadet edilemeyeceğine inandıkları için, her konuda onlara muhâlefet eden Peygamber aleyhisselâm, temiz olmak şartıyla ayakkabıyla namaz kılınabileceğini söylemişti. İşte bu sebeple o sırada hepsinin de ayağında pabuçları vardı. Sahâbiler namaz esnasında Resûl-i Ekrem'in pabuçlarını çıkarıp sol yanına koyduğunu gördüler. Onlar da tıpkı onun gibi yaptılar. Namaz kılınıp bitince Peygamber Şâhı sahâbilerine:

-“Namazda pabuçlarınızı niye çıkardınız?” diye sordu.

Ashâb-ı kirâm:

“-Senin çıkardığını görünce, biz de öyle yaptık” dediler.

Peygamber-i Zîşân meseleyi şöyle açıkladı:

-“Namaz kılarken, Cebrâil geldi ve ayakkabımda pislik olduğunu söyledi. Ben de çıkarmak zorunda kaldım.”⁴³

İşte ashâb-ı kirâm, davranışları Cebrâil aleyhisselâm'ın kontrolünde olan Allah'ın Resûlü'nü böylesine örnek alırdı. Yaptığı bir hareketin mânasını bilmek onlar için o kadar önemli değildi. Önemli olan o hareketi Peygamber aleyhisselâm'ın yapmış olmasıydı. Mademki bir fiili o yapıyordu, o halde bu, yapılması gereken bir hareketti. Sebebini söylerse, öğrenirlerdi. Söylenmezse (gereksiz tecessüslerle), öğrenmeye çalışmazlardı.

Gönülleri Resûlullah sevgisiyle dolu olduğu için onların her biri dünyanın en mutlu insanıydı. Gönüllerinde boş ve manasız sevdalara yer yoktu. Cenâb-ı Hakk'a ve O'nun Resûlü'ne böylesine bağlı oldukları için Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır.⁴⁴

43 Ebû Dâvûd, Salât 88; Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 20, 92.

44 et-Tevbe 9/100.

Resûl-i Ekrem'i sevmek, ona itaat etmek, kısacası deli gönlü onun yoluna bağlama hususunda ashâb-ı kirâmı kendimize model almalıyız. Zira onlar Kâinâtın Efendisi'ni yakından izlediler, her hareketini gözlediler, yaptığını yaptılar, uygun görmediğini terkettiler. Şu imtihan dünyasında başarılı olmanın, Allah'ın rızâsını kazanmanın yolu budur.